

Kaheksa-aastane pikkade patsidega tüdruk tormab jooksujalu ühest koolikoridori otsast teise, silmad säramas, ja naerab kõlava häälega...

Kakskümmend kaks aastat hiljem naerab ikka veel kõlava häälega, lisaks riikalikule särale on silmisse siginenud tublisti mõtlikkust, kuid vahetus ja emotsionaalsus on jäänud. Ka tormamine pole kuhugi kadunud, kuid see ei toimu enam kitsas ruumis, vaid avaral kultuurimaastikul.

Iris Oja, sündinud 19. aprillil 1977, on küll põhikohaga Eesti Filharmoonia Kammerkoori solist, kuid tema pulbitsevat energiat jagub kaugel rohkemaks, ta on osalenud väga eriilmelistes projektides: Nargen Opera lavastuses „Eesti ballaadid“, Händeli ja Bachi vokaalsümfooniiliste suurvormide ettekannetel, unikaalse koosseisuga ansambelis Resonabilis, eesti muusika päevadel ja paljudes muudes ettevõtmistes. Alati avatud kõigele uuele ja huvitavale, ei suuda ta tavaliselt öelda väljakutsetele ei.

Kodu

Mul oli super lapsepõlv. Vanemad on eesti filoloogid haridusega – isa Arno Oja on tegutsenud põhiliselt teatri- ja kirjanduskriitikuna, ema Vilja Oja on aga läänemeresoome keelte spetsialist, töötab Eesti Keele Instituudis. 2001. aastal kaitses ta TÜ juu-

res oma doktoritööd „Uurimusi eesti värvisõnavarast“. Ma olen tema üle hirmus uhke! Isa kaudu tärkas aga minus huvi luule, eriti Ilmar Laabani vastu, sealhulgas sai ehk hiljem alguse ka mu nüüdismuusikaarmastus. Helilooja Age Hirv on võtnud katkendid Laabani luuletekstidest ja kirjutanud neile suurepärase teose häälele ja altflöödile „Ene-sekaotus“, mis on võlunud ka konservatiivsemat publikut.

Lapsepõlvest veel nii palju, et veetsin tihti aegu oma vennaga, oma parima sõbraga, Nõmmel vanaema ja vanaisa pool, kus mul lasti vabalt tegutseda ja laulda. Oma muusikapisiku sain ilmselt just neilt, meil vennaga on mõlemal absoluutne kuulmine, kuid ei ema ega isa pea eriti viisi.

Raamatutel on oluline osa Irise elus

Keskkooli lõpuni lugesin kohutavalt palju ja täiesti valimatult kõike, mis kätte sattus. Kaheteistkümnendaks eluaastaks oli mul kodu lähedal asuva raamatukogu lasteosakond „läbi töötatud“. Mitmeid raamatuid soovitas mulle isa. Ka Nabokovi „Lolitat“, mille ma pärast mõningast tähendusrikast vaikuseminutit ja omavahelist arupidamist raamatukogutädide käest sain. Sellest päevast alates viidi mind täiskasvanud lugejate osakonda üle.

Mind on mõjutanud sarja „Seiklusjutte maalt ja merelt“ raamatud, eriti „Nahksuka jutud“ – mind kurvastas see, et üks rahvus, indiaanlased, on oma juurtest nii välja kistud, nad justkui on olemas, kuid elavad nur-

kasurutult eraldatud maailmas valge inimese armust. Kuid just sealt sai mulle hingelähedaseks loodusrahvaste elustiil, oskus elada kooskõlas loodusega, teda austades ja temast jõudu ammutades. Tegelikult on see omane tervele meie perele, eriti vanaemale ja vend Eskole. Läbi aegade lemmik on olnud aga Uku Masingu „Rapanui vabastamine ehk kajakad jumalate kalmistul“. Selle raamatu õhustik on kordumatu, nagu ka meisterlik sõnakasutus, suurepäraseid, otsekui maalitud pildid... geniaalne! Vahelduseks ja stressi maandamiseks sobivad hästi Prachetti ja Lindgreni teosed ning kõiksugu loomajutud.

Kool

Iris erineb paljudest lauljatest oma suurepärase muusikalise ettevalmistuse poolest. Tallinna Muusikakeskkooli haridus on baas, millest laulja võib harilikult ainult unistada, sellele tugevale vundamendile saab ehitada ükskõik kui keeruka stiiliga „hoone“, see annab loominguks vabad käed. Taskus on ka Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli ja Eesti Muusikaakadeemia diplom.

Tallinna Muusikakeskkooli tahtsin minna kahel põhjusel. Esiteks, sinna läks minu neli aastat vanem vend Esko ja kuhu tema ees, sinna ka mina järele. Teiseks, sain siis tihedamini vanaema näha. (Naerab. — Irise vanaema elab Muusikakeskkooli lähedal.) Proovisin ka kunstikooli, tolle aegsesse 24. keskkooli, kuhu sain sissegi, aga ema oli sinna õppima mineku vastu, sest kool asus Koplis. Nii et jäi Muusikakeskkool.

Õppisin põhikooli lõpuni klaverit, minu esimene õpetaja oli Rein Mets, kes hiljem oma haiguse tõttu andis mulle iga tund uue kava, see treenis kohutavalt hästi noodist lugemist. Kuna ma pianistina tehniliselt välja ei vedanud — olgem ausad, ega ma eriti harjutada ei viitsinud, lisaks segasid ka probleemid seljaga ja sagedased õpetaja vahetused —, läksin üle koorijuhtimise erialale, mis oli huvitav katsumus. Häbenesin

väga olla koori ees — kui juba üle kahe õpilase mind vaatas, soovisin, et maa avaneks mu jalge all ja neelaks mind endasse. Peamine põhjus, miks valisin selle eriala, peitus tahtmises võidelda hirmu ja paanikaga, mis mul tekkis inimeste ees esinedes. Olen väga uhke, et sain sellega hakkama, sest see on minu enda saavutus, teised anded on aga mulle sündides kaasa antud. Laulmist läksin õppima tegelikult huvist džässis vastu, mille oli äratanud minus Esko: meil oli kodus kassette Ella Fitzgeraldi, Louis Armstrongi, Bobby McFerriniga jne. Otsa-nim muusikakoolis oli küll ka estraadilaulu osakond, aga mind huvitas just õppida oma häält täielikult valitsema, mis džässis hädavajalik. Tundus, et seda õpetatakse klassikaosakonnas paremini. Usun siiani, et hääle täiuslik valitsemine ongi laulma õppimise mõte.

Muusika vs kujutav kunst

Iris on andekas ka kunsti alal, ometi pole ta kunagi kahetsenud, et otsustas muusika kasuks.

Kui oled teinud ise leadliku valiku, siis pole raske sellele truuks jääda. Hääle ei ole antud niisama, ma pean seda kasutama. Kunstiga tegelda, joonistada, maalida saan ju igaal vabal hetkel, see ei kao kuhugi.

Neljateistaastaselt astusin Kevade tänava lastekunstikooli. Ema, kes on mul kõva käsi joonistamises ja õblemises, oli mind õpetanud, sest Muusikakeskkoolis lõppes pärast kolmandat klassi vastav aine ära. Aga alates kunstikooli minekust tekkis mul teistmoodi tajus, ka muusika suhtes. Kui seni olin tuupinud Bachi fuugasid pähe lihasmälu abil, siis nüüd tekkis sisemine huvi muusika vastu. Just sellel perioodil oli mul koolis fantastiline klaveriõpetaja — Hiie Lätte, kes pani mind mõtlema sügavamalt muusika olemuse üle, innustas süüvima kaugemale kui pealispind ja aitas mul inimeseks kujuneda. Olen väga õnnelik kunstikooli kogemuse üle, sest see andis hea stiilitaju. Just seal leidsin vabaduse, mida vajasin muusikas väljendumiseks.

Kaupo Kikkase foto

Vene

Iris salvestas möödunud aasta lõpul koos pianist Roger Vignolesega Londonis oma esimese sooloplaadi firmale Harmonia Mundi. Kava koosnes Rahmaninovi ja Šostakovitši lauludest. Plaat peaks ilmuma 2008. aasta algul.

Vene muusika on väga oluline ja mu hingele lähedane ning häälele sobiv. Just romanssidega tekkis uus kvaliteet nii hääles kui lavakultuuris. Vene muusikaga tuli esinemisjulge, läksid paika hääli ja emotsioonid. Eestlastel on üldiselt raske saavutada avatust, oleme ju rohkem omaette ja kinnised. Seepärast hakkasin Otsa koolis jälgima vene õpilasi, et õppida neilt lavalist enesekindlust. Läbi aegade lemmikud on olnud Rahmaninov ning kogu raskuse ja masendusega – Mussorgski. Ja muidugi Stravinski oma värvikusega. Minu poolehoid ei kuulu loomulikult mitte ainult vene heliloo-

jate loomingule, maailmas on väga palju head ja huvitavat muusikat, kuid just selle kaudu suutsin ennast avada.

Lava

Iris armastab lava ja paistab, et lava teda ka. Ma pole kunagi aru saanud, et ta oleks närvis, lavalolek innustab teda.

Ma ei saa ilma muusikata elada, ma pean laulma. Seetõttu pole mul ka tekkinud küsimust, miks? Kui mulle on antud hääli ja olen õppinud eluaeg muusikat, siis tuleb seda kasutada, see on minu missioon. Lavanärvi mul pole, pigem erutus. Kui astun lavale, tunnen, kuidas vallandub tohutu kogus adrenaliini.

Eesti Filharmoonia Kammerkoor

Mul polnud algul kavatsust kammerkoori minna, laulutudengite seas räägiti, et just seal kaotavad kõik hääle ja et ainus õige valik

on ikka ooperilaul. Kui solistiks ei saa, siis ooperikoori, kui sinna ka ei saa, no siis lihtsalt lavakoristajaks! Mina aga mõtlesin enast proovile panna ja läksin kandideerima suurde lisakoori, mis oli loomisel aastal 2000. Mind kutsuti hoopis põhikoori. Pärast mõningast arupidamist otsustasin Tõnu Kaljuste ettepaneku vastu võtta. Pakkumine oli aga – laulda koori Jaapani turneel aldi soolot Bach'i „Magnificatis“. Loomulikult olin ma nõus, kuigi polnud elus kunagi varem barokki laulnud, seda enam, et orkestriga ja üksi kahetuhandelise kohaga saalis. Pöördusin abi saamiseks Uku Jolleri poole, kellel on väga hea stiilitaju, harjutasime koos ja lõppkokkuvõttes oli see üks vahva kogemus. Sõlmisin iseendaga lepingu, et kui ma ühe aasta jooksul saan laulda soolosid ja tunden, et kooris laulmine ei ahista mu laulutehnikat, jään sinna. Kontrollisin väga rangelt seda, kuidas ma laulan, kas hääli peab vastu, kuidas kohandada oma pilli erinevatele stiilidele. Sain aru, et see ongi laulja põhiõigus, hoida oma pill lahti. Pead teadma, kuidas sa midagi teed, mõte peab pidevalt töötama, ei tohi rutiinselt, jalg üle põlve, laulda, nii on allakäik kiire tulema.

Paljud on küsinud, miks ma pole läinud välismaale õppima. Vahel tundub mulle, et eestlased omistavad liiga suurt tähtsust kõigele sellele, mis mujalt tuleb. Mul on olnud haruldane võimalus töötada erinevate dirigentide, orkestrite ja kammerkoori poolt Eestisse meistrkursusi tegema kutsutud õpetajatega. Eesti Filharmoonia Kammerkoor on töötamiseks suurepärase koht, sest mulle meeldib elada Eestis, samal ajal aga on võimalus reisida ja olla aktiivselt tegev maailma kultuuripildis. Naudin vaheldust ja tihedat ning pidevalt muutuvat töögraafikut.

Inimesed

Iris on väga avatud suhtleja, tal on palju tuttavaid, kuid päris ligi laseb väheseid. Ning teeb seda täiesti teadlikult.

Pere on mulle hästi tähtis, olen õnnelik, et mu abikaasa Enn, kes erinevalt minust ja mu humanitaaridest perest töötab hoopis IT-alal, toetab kogu hingest seda, mida teen. Lapsepõlves veetsin tihti aega Sumerate juures, nii Tallinnas kui ka suvel Laulasmaal. Kadri-Ann oli mu klassiõde ja tema pere nagu mu teine pere. Meid huvitasid ühed ja samad teemad ja ühendas armastus looduse vastu. Lepo Sumera vestis alatilgi väga erinevaid lugusid, mis kõitsid oma huumori ja moraaliivaga. See oli neist hirmus armas, et nad mind nii hoidsid! Olulised on minu jaoks olnud ka mu õpetajad Taru Valjakka ja Ivo Kuusk.

Taru Valjakka õpetas kõiksugu tehnilisi nippe ja eelkõige julgust teha asja nii, nagu ise seda näed, ja mitte kopeerida teisi ega häbeneneda end. Ivo Kuusk aga on pööranud tähelepanu just laulmise baastehnikale ning olnud mulle inimesena suureks eeskujuks oma aususe, südamlikkuse ja väärikusega.

Jõud

Irisele on oluline pääseda aeg-ajalt linnast välja, loodusesse. Mets ja meri jagavad võrdselt esikohta, seal käib ta oma energiavarusid täiendamas, suvel Ennuga paadiga Väinamerel ja looma-aedades.

Looduslähedus on osa eestlusest, juuretunne on vist meile kõigile vajalik. Mulle meeldib ääretu vesi, see annab tohutu vabaduse ja avaruse tunde. Kui ma puurin oma varbad merevees liiva sisse, siis ikka tunnen, et nüüd on kõik korras ja olen omal kohal.

Unistus

Oma maja mere ääres, männimetsa sees. Et Ennu unistused täituksid. Ilma temata olen ma poolik. Et meie kooselu oleks täisväärtuslik, lõpuni. Ja sealt edasi...